

HIGHLIGHTS OF THE THEORY OF RESPONSIBILITY AND LIABILITY OF THE PEOPLE'S ELECTED REPRESENTATIVES

Victor DONOS

PhD student, Doctoral School of Legal and Economic Sciences, State University of Moldova,
Chisinau, Republic of Moldova

e-mail: salubrisgrup@yahoo.com

<https://orcid.org/0000-0002-6941-2586>

The issue of the legal status of the people's elected representatives has now become extremely topical, especially starting from the fact that its content includes a legal and a political element, this has a specific impact on the institution of liability of these subjects of law. The article contains a study dedicated to the status of elected representatives of the people in order to identify the forms of legal responsibility that each category of people is liable to. As a result, the following categories of elected representatives of the people are identified: the head of state, deputies, mayors, local and district councillors, who are also liable to such forms of legal liability as: criminal, contravention, civil, disciplinary and constitutional.

Keywords: *elected people, personal responsibility, collective responsibility, head of state, deputy, mayor, local councillor.*

REPERE ALE TEORIEI RESPONSABILITĂȚII ȘI RĂSPUNDERII ALEȘILOR POPORULUI

Problema statutului juridic al aleșilor poporului, în prezent, a devenit una extrem de actuală, mai ales pornind de la faptul că conținutul acestuia cuprinde un element juridic și unul politic, ceea ce se repercutează într-un mod specific asupra instituției răspunderii acestor subiecți de drept. Articolul cuprinde un studiu consacrat statutului aleșilor poporului pentru identificarea formelor de răspundere juridică de care sunt pasibili fiecare categorie a acestora. În rezultat, sunt identificate următoarele categorii de aleși ai poporului: șeful statului, deputații, primarii, consilierii locali și raionali, care sunt pasibili de asemenea forme de răspundere juridică precum: penală, contravențională, disciplinară, civilă și constituțională.

Cuvinte-cheie: *ales ai poporului, răspundere personală, răspundere colectivă, șeful statului, deputat, primar, consilier local.*

POINTS SAILLANTS DE LA THÉORIE DE LA RESPONSABILITÉ ET DE L'IMPUTABILITÉ DES ÉLUS DU PEUPLE

La question du statut juridique des élus du peuple est devenue extrêmement d'actualité, d'autant plus que son contenu comporte un élément juridique et un élément politique, ce qui a un impact spécifique sur l'institution de la responsabilité de ces sujets de droit. L'article contient une étude consacrée au statut des élus du peuple afin d'identifier les formes de responsabilité légale auxquelles chacune de leurs catégories est redevable. En conséquence, les catégories suivantes d'élus du peuple sont identifiées: le chef de l'état, les députés, les maires, les conseillers locaux et de district, qui sont passibles de formes de responsabilité légale telles que: pénale, contravention, disciplinaire, civile et constitutionnelle.

Mots-clés: *élu du peuple, responsabilité personnelle, responsabilité collective, chef de l'état, député, maire, conseiller municipal.*

ОСНОВЫ ТЕОРИИ ОБЯЗАННОСТИ И ОТВЕТСТВЕННОСТИ НАРОДНЫХ ИЗБРАННИКОВ

Вопрос о правовом статусе народных избранников стал чрезвычайно актуальным, особенно исходя из того, что его содержание включает в себя правовой и политический аспекты, оказывающие специфическое влияние на институт ответственности этих субъектов права. В статье проведено исследование, посвященное статусу народных избранных должностных лиц, с целью выявления форм юридической ответственности, которой подлежит каждая категория из них. В итоге, выделяются следующие категории народных избранных должностных лиц: глава государства, депутаты, мэры, депутаты местных и районных советов, которые несут такие формы юридической ответственности, как: уголовная, противоправная, дисциплинарная, гражданская и конституционная.

Ключевые слова: народный избранник, ответственность личная, ответственность коллективная, глава государства, депутат, мэр, местный советник.

Introducere

Problema statutului juridic al *aleșilor poporului*, în prezent, a devenit una extrem de actuală, mai ales pornind de la faptul că conținutul acestuia cuprinde un element juridic și unul politic, ceea ce se repercutează într-un mod specific asupra instituției răspunderii acestor subiecți de drept. Pe de altă parte, contează foarte mult în ce măsură legislația în vigoare asigură reglementarea statutului juridic al *aleșilor poporului*, ca o garanție importantă a exercitării *funcției de demnitate publică* în cauză.

Totodată, actualitatea și importanța subiectului este determinată în mare parte și de faptul că în doctrina autohtonă nu poate fi atestată o preocupare distinctă axată doar pe problema *aleșilor poporului* și a statutului lor juridic [3, p. 34].

Dat fiind rolul însemnat pe care îl au *aleșii poporului* în cadrul unităților administrativ-teritoriale și la vârful ierarhiei conducerii de stat se impune cu necesitate împiedicarea exercitării mandatului în mod abuziv, în dezinteresul cetățenilor, cu urmărirea obținerii unor avantaje personale, prin reglementarea riguroasă a formelor de *răspundere juridică* și a mecanismului de aplicare a acestuia.

Reglementarea funcției publice și a statutului funcționarului public în mod distinct de raporturile de muncă specifice dreptului privat

a determinat stabilirea unui sistem sancționator specific, care să aibă în vedere caracteristicile distinctive ale modului în care este exercitată funcția publică.

Ca în orice activitate reglementată de norme juridice, dacă aceasta nu se derulează potrivit regulilor care o guvernează, intervine *răspunderea juridică*. Regula dată este proprie și materiei funcției publice, funcționarii/demnitarii publici fiind pasibili de diferite forme de *răspundere juridică* în funcție de normele încălcate în exercitarea funcției lor.

Scopul studiului rezidă în analiza succintă a categoriei de *aleși ai poporului* în vederea identificării responsabilității și răspunderii acestora ca element al statutului lor juridic.

Metode aplicate: metoda comparativă, metoda logică, metoda istorică și metoda sistemică.

Rezultate obținute și discuții

Inițial, ne propunem să identificăm categoria de funcționari publici din care fac parte *aleșii poporului*. Pentru aceasta ne vom referi la *funcțiile de demnitate publică*, întrucât *aleșii poporului* nu sunt simpli *funcționari publici*, ci persoane ce dețin funcții de demnitate publică.

Așadar, pe lângă categoriile de *funcții de demnitate publică* enunțate în doctrina de specialitate, în opinia noastră, mai poate fi identificată o clasificare a acestora în funcție

de modul de desemnare (alegere sau numire) în următoarele categorii [4, p. 6; 5, p. 130]: *funcții de demnitate publică alese*: șeful statului, deputații, primarii, consilierii locali și raionali și *funcții de demnitate publică numite*: toate celelalte funcții.

În mod corespunzător, în cadrul categoriei de *demnitari publici*, putem lesne distinge *demnitari aleși* și *demnitari numiți*. Cel mai important este că *demnitarii aleși* ocupă în exclusivitate *funcții de demnitate publică* de factură politică, ceea ce în esență determină statutul lor juridic distinct [4, p. 6].

Categoria *demnitarilor aleși* este cu mult mai largă din considerentul că destul de numeroși demnitari sunt desemnați în funcție, conform prevederilor legale, prin *alegere*. Din acest considerent, pot fi identificate două subcategorii de demnitari aleși: *demnitari aleși de cetățeni* și *demnitari aleși de autorități publice*.

Ca urmare, conchidem că categoria distinctă de *aleși ai poporului* este formată din *demnitarii aleși de cetățeni* în baza votului general, universal, direct, egal și liber exprimat, în acest sens fiind vorba despre *Președintele Republicii Moldova, deputații, Guvernatorul (Bașcanul) Unității teritoriale autonome Găgăuzia și primarii*. Totodată, pornind de la faptul că cetățenii aleg în aceeași măsură demnitari la nivel național și demnitari la nivel local, considerăm că categoria *aleșilor poporului* cuprinde două subcategorii: *aleșii naționali (șeful statului și deputații)* și *aleșii locali (Guvernatorul (Bașcanul) Unității teritoriale autonome Găgăuzia și primarii)*.

Aleșii poporului sunt persoanele care ocupă *funcții de demnitate publică alese* și, spre deosebire de demnitarii *numiți*, ocupă în exclusivitate funcții de demnitate publică de factură politică, ceea ce în esență determină statutul lor juridic distinct [4, p. 6].

Statutul juridic al *aleșilor poporului* este în esență sa un *statut special profesional*, care dispune de particularități distincte, mai ales că se

deosebește de statutul juridic al *funcționarului public* propriu-zis. Conținutul acestuia este determinat de specificul funcției de demnitate publică [3, p. 34] deținute.

Referitor la *aleșii locali* (ca demnitari aleși), subliniem că din toate categoriile de *aleși locali*, doar *primarii și consilierii* sunt aleși de către colectivitatea locală (cetățeni), restul (viceprimarii, președinții și vicepreședinții raioanelor) sunt aleși de către consilii (viceprimarul de către *consiliul municipal*, iar președinții și vicepreședinții raioanelor – de către *consiliul raional*) [7, p. 202]. Plecând de la acest criteriu, putem recunoaște ca fiind *aleși ai poporului* doar *primarii și consilierii*.

Cu toate acestea, ținând cont de faptul că *aleșii poporului* sunt în esență demnitari publici, constatăm că *consilierii* nu sunt recunoscuți ca fiind *persoane cu funcții de demnitate publică* (în temeiul Legii nr. 199/2010 [9]). În încercarea de a argumenta cel puțin statutul acestora de *funcționari publici* (în baza Legii nr. 158/2008 [8]), constatăm [7, p. 202]:

- în primul rând, *consilierii* nu pot fi recunoscuți ca funcționari publici, deoarece ei nu sunt numiți în funcție, ci *aleși*;

- în al doilea rând, *consilierii* își exercită funcția în bază de *mandat* temporar, obținut de la colectivitatea locală ca rezultat al scrutinului electoral local, ceea ce nu este caracteristic funcționarilor publici, ci doar demnitarilor publici (persoanelor care dețin funcții de demnitate publică).

Așadar, atestăm o situație destul de confuză, întrucât în condițiile în care *consilierii* sunt *aleși locali*, fiind excluși din categoria funcționarilor publici, aceștia nu sunt recunoscuți ca fiind *demnitari publici* (persoane ce ocupă funcții de demnitate publică), chiar dacă sunt aleși pe criterii politice, funcția acestora fiind în esență una politică.

În opinia noastră, membrii consiliilor locale/raionale – *consilierii* – sunt, prin natura funcției exercitate, *demnitari publici aleși* [4, p. 5-6],

fapt ce necesită a fi consacrat expres în Legea nr.199/2010, pentru a unifica statutul juridic al autorităților publice locale, în special, al *aleșilor locali*. Ca rezultat, printr-o asemenea măsură se va contribui și la unificarea instituției răspunderii juridice a *aleșilor locali* în calitatea sa de categorie distinctă de *aleși ai poporului*.

Referitor la statutul *aleșilor poporului*, sunt importante următoarele momente:

În primul rând, *aleșii locali și cei naționali nu pot avea calitatea de salariat*.

În al doilea rând, *aleșii nu pot fi nici funcționari publici* în înțelesul pe care îl dă noțiunii statutul funcționarilor publici reglementat de Legea nr. 158/2008.

Definiție pentru *demnitarii aleși (aleșii poporului)* este faptul că aceștia stabilesc cu colectivitatea națională sau, după caz, locală, un raport, numit convențional *de investire*, un raport aflat în sfera dreptului public și care are drept unic izvor *mandatul*.

Mandatul de ales local constituie o *funcție de demnitate publică* ce rezultă din alegerile locale, reprezentând colectivitatea pentru realizarea autonomiei locale, în timp ce *mandatul de ales național* (propriu șefului de stat și deputaților) reprezintă o demnitate publică rezultată tot din alegeri, dar în vederea exercitării prin reprezentare a suveranității naționale.

Prin urmare, pentru a avea calitatea de *ales*, este necesar ca demnitarul să primească „girul” unei colectivități, fie națională (a poporului), pentru *aleșii naționali*, fie locală, pentru *aleșii locali*. Mai mult, împuternicirea primită trebuie dată prin vot în cadrul unui scrutin organizat conform dispozițiilor legale (în cazul nostru a *Codului electoral al RM* [1]). Votul trebuie să fie universal, egal, direct, secret și liber exprimat.

Pe de altă parte, este important faptul că *aleșii poporului*, de regulă, sunt obligați, pentru a intra efectiv în exercițiul mandatului lor, să depună un *jurământ de credință*. Astfel, ei

dobândesc calitatea de *ales* de la data validării alegerilor, dar își pot îndeplini atribuțiile numai de la data depunerii și consemnării jurământului de credință.

Așadar, *aleșii poporului* reprezintă o categorie distinctă de funcționari publici (cu statut special), denumiți legal *demnitari publici*, care exercită o *funcție de demnitate publică* cu caracter politic în baza unui mandat public, obținut în urma desfășurării scrutinelor electorale, fapt ce conturează statutul juridic distinct al acestora în calitatea lor de *demnitari publici aleși de cetățeni*. Din categoria acestora fac parte: șeful statului și deputații – ca *demnitari publici naționali* și primarii, consilierii locali/raionali – ca *demnitari publici locali*.

Referitor la *responsabilitatea aleșilor poporului* vom sublinia următoarele:

Responsabilitatea funcționarilor publici și a *aleșilor poporului* (în general, a guvernanților) presupune existența unei atitudini pline de solitudine față de problemele cetățenilor, implicarea lor cu obiectivitate și profesionalism în realizarea sarcinilor funcțiilor lor, funcții înțelese ca adevărate misiuni sociale. Pentru un funcționar/demnitar public cu un înalt spirit de *responsabilitate* nu există o valoare mai importantă decât îndeplinirea, cu o convingere reieșită din înțelegerea rațională a fenomenelor, a sarcinilor funcției sale. Un asemenea tip de funcționar este stăpânit de un sentiment de vinovăție când ceva nu a fost în ordine în munca sa, chiar dacă e vorba de un aspect mai puțin important, care pentru un ochi neavizat nu este sesizabil.

În prezent, *responsabilitatea* este deosebit de importantă dat fiind faptul că este de natură să contribuie la funcționarea echitabilă a puterii publice, la edificarea și consolidarea statului de drept, la dezvoltarea democrației și a societății civile. Consolidarea *responsabilității juridice* a funcționarilor/demnitarelor publici este cea mai eficientă cale pentru prevenirea eventualelor abuzuri și excese de putere, fapte care

la rândul lor, pot fi contracarate doar datorită inevitabilității tragerii la răspundere juridică a tuturor subiecților ce au încălcat legea [6, p. 234].

Un moment decisiv în asumarea de către funcționarul public a *responsabilității* îl constituie *depunerea jurământului de credință* în momentul investirii în funcție. Referitor la categoria *aleșilor poporului* constatăm că doar șeful statului este obligat, prin norme constituționale să depună jurământul de credință. În opinia noastră, o astfel de obligație trebuie să revină tuturor *aleșilor poporului*, deoarece obținând mandatul direct de la popor sau colectivitatea locală, prin intermediul alegerilor, este absolut necesară depunerea unui jurământ în fața acestor subiecți, prin care să fie asumată responsabilitatea pentru misiunea importantă angajată – reprezentarea și realizarea intereselor generale ale societății sau locale ale colectivității.

În mod special, se impune a fi necesară instituția jurământului în cazul *aleșilor locali*, care în principiu au același rol ca și legislativul și executivul, doar că la nivel de unitate administrativ-teritorială. În asemenea condiții, suntem de părerea că se va consolida statutul juridic al acestei categorii de *aleși ai poporului*, mai ales pe segmentul asumării responsabilității pentru *funcția de demnitate publică* exercitată în interesul celor care i-au investit cu mandatul de *ales* [3, p. 47] (colectivitatea locală).

În concluzie, dată fiind obligativitatea jurământului de credință pentru demnitarul public, *responsabilitatea* constituie un principiu, o obligație și o condiție indispensabilă funcționării administrației publice, a autorităților statului, deci și a statului în ansamblu. În acest context, considerăm că toți *aleșii poporului*, la fel ca și toți funcționarii publici și ceilalți demnitari publici, trebuie să-și asume *responsabilitatea* în calitatea sa de principiu, obligație și condiție indispensabilă funcționării autorităților publice în condițiile unui stat de drept democratic.

Pe cale de consecință, propunem consacarea constituțională expresă a obligației *aleșilor poporului* de a depune jurământul de credință în momentul investirii în funcție.

Dat fiind faptul că depunerea jurământului are o valoare juridică de obligație, consecința nedepunerii sau încălcării/nerespectării jurământului trebuie urmată de consecințe juridice sub forma răspunderii juridice. Evident, acest moment reclamă elaborarea unui mecanism de aplicare a răspunderii pentru nerespectarea jurământului, cu identificarea concretă a subiecților competenți și a procedurii de desfășurare.

În legătură cu aceasta, o măsură necesară pentru asigurarea *responsabilității aleșilor poporului* ar fi consolidarea substanțială a instituției *răspunderii juridice* a acestei categorii de subiecți la nivel normativ și prin asigurarea eficienței practice a acesteia.

Suplimentar la cele enunțate, ar fi binevenită adoptarea unui *Cod deontologic pentru aleșii poporului*, pentru a consolida corectitudinea acestor subiecți în exercitarea funcției de demnitate publică pe care o dețin. Un astfel de cod este absolut necesar mai ales în condițiile în care funcția de demnitate publică exercitată de către *aleșii poporului* este de factură politică, având un risc sporit de influențare negativă.

Dat fiind rolul însemnat pe care îl au *aleșii poporului* în cadrul unităților administrativ-teritoriale și la vârful ierarhiei conducerii de stat se impune cu necesitate împiedicarea exercitării mandatului în mod abuziv, în dezinteresul cetățenilor, cu urmărirea obținerii unor avantaje personale, prin reglementarea riguroasă a formelor de răspundere juridică și a mecanismului de aplicare a acestuia [4, p. 7]. Este vorba în special de clarificarea unui element important al statutului juridic al acestei categorii de subiecți de drept, precum este *răspunderea*.

Legea-cadru a statutului persoanelor cu funcție de demnitate publică (Legea nr. 199/2010) stabilește bazele instituției răspun-

derii juridice a acestei categorii de demnitari, reglementând [11, p. 34]:

- *responsabilitatea* ca principiu fundamental al statutului demnitarului ales;
- *formele de răspundere juridică* de care este pasibil demnitarul ales (răspunderea disciplinară, civilă, contravențională sau penală);
- unele temeuri de încetare a mandatului de demnitar ales, care pot fi catalogate ca temeuri de *răspundere juridică* (de exemplu, starea de incompatibilitate);
- unele fapte ce pot duce la încetarea mandatului (ca sancțiune juridică);
- incidența legislației speciale ce reglementează activitatea demnitarilor aleși.

Legea-cadru consacră *instituția incompatibilităților*, reglementându-i esența și conținutul, precum și *consecințele* ce pot surveni în caz de nerespectare a regimului acesteia. În opinia noastră, *instituția incompatibilităților* prezintă o importanță distinctă, mai ales din considerentul că în pofida reglementării sale, totuși, legiuitorul nu precizează forma *răspunderii juridice* ce poate surveni ca urmare a nerespectării *regimului incompatibilităților* (limitându-se doar la stipularea sancțiunii aplicabile). Mai mult, nici doctrina nu conturează o poziție argumentată uniformă în acest sens [2, p. 296].

Din cele analizate, am putea deduce că natura juridică a *instituției incompatibilităților* prevăzute pentru *demnitarii publici aleși* este de factură constituțională, printre scopurile acesteia regăsindu-se și garantarea separației puterilor în stat [2, p. 296]. Cu toate acestea, neclar este dacă și *incompatibilitățile aleșilor locali*, prevăzute de legislația în vigoare, sunt de natură constituțională, în condițiile în care acestea nu sunt expres consacrate de Legea Supremă. clarificarea acestui aspect are o semnificație deosebită mai ales pentru determinarea naturii juridice a *răspunderii* ce poate surveni pentru nerespectarea regimului *incompatibilităților*.

Ca urmare, conchidem că în cazul încălcării regimului *incompatibilităților* de către șeful statului și de către deputați, forma de răspundere juridică aplicabilă va fi cea *constituțională* (idee argumentată destul de bine și în literatura de specialitate). În condițiile în care *incompatibilitățile* funcției de primar și consilier nu sunt expres stabilite de Constituție, opinăm că, prin analogie, și în acest caz, survine *răspunderea constituțională*, exprimată prin sancțiunea încetării mandatului înainte de termen.

Mai mult decât atât, plecând de la prevederile legislației în vigoare, constatăm că pentru nerespectarea regimului *incompatibilităților, demnitarii publici aleși* pot fi trași atât la *răspundere contravențională* (expres prevăzută de lege), prin aplicarea amenzii, cât și la *răspundere constituțională*, prin aplicarea sancțiunii de încetare a mandatului înainte de termen (formă de răspundere recunoscută doar la nivel doctrinar).

Suplimentar la cele enunțate, atragem atenția la faptul că potrivit Legii nr. 199/2010, *încetarea mandatului*, cu titlu de sancțiune juridică, poate surveni pentru:

- exercitarea funcției fără a soluționa conflictul de interese;
- nedepunerea declarației de avere și interese personale și
- în cazul supunerii demnitarului confiscării averii speciale (încetarea mandatului intervenind ca sancțiune complementară).

Privite în esența lor, se poate observa o legătură strânsă între aceste abateri pe care pot să le admită *demnitarii publici aleși*, toate având scopul de a combate corupția la nivelul acestora. Cu toate acestea și în cazul dat atestăm aceeași problemă – natura juridică incertă a *răspunderii* căreia i se circumscrie sancțiunea *încetării mandatului* în baza temeiurilor enunțate [2, p. 296]. Fără a intra în detalii, considerăm binevenit și în acest caz să vorbim de o *răspundere constituțională*.

În fine, în opinia noastră, aspectele problematice reliefate mai sus merită o atenție distinctă din partea doctrinei și necesită o abordare destul de detaliată și profundă, întrucât sunt de natură să contribuie la conturarea mai clară și completă a statutului juridic al *demnitarilor publici aleși*, în special, pe segmentul răspunderii acestora [2, p. 296].

Problema răspunderii demnitarului public o găsim reglementată nemijlocit în art. 23 din Legea nr. 199/2010. Inițial, articolul în cauză reiterează *responsabilitatea* cu care demnitarul public trebuie să exercite *funcția de demnitate publică* pe care o dețin, exprimată prin *buna-credință* de care trebuie să dea dovadă [2, p. 296]. Interesant este că din interpretarea coroborată a alineatelor articolului citat nu poate fi dedus faptul că exercitarea funcției de demnitate publică cu *rea-credință* să fie urmată de tragerea la răspundere juridică a demnitarului public. Mai concret, alin. (2) al articolului expres prevede că răspunderea juridică (și anume, disciplinară, civilă, contravențională și penală) poate să survină ca urmare a încălcărilor comise în exercițiul mandatului (avându-se în vedere în acest caz încălcări ce pot fi calificate ca abateri disciplinare, delictive civile, contravenții și infracțiuni). Prin urmare, rămâne incertă răspunderea personală a demnitarului prevăzută de art. 23 alin. (1) din Legea citată. Or, probabil legiuitorul are în vedere în acest sens o eventuală răspundere deontologică pentru anumite categorii de demnitari publici?! Dacă ne referim concret la asemenea *aleși ai poporului* precum sunt șeful statului, primarii și consilierii (cu excepția parlamentarilor), considerăm că în cazul lor o astfel de formă de răspundere nu este aplicabilă (cel puțin din considerentul că activitatea acestora nu este reglementată prin norme deontologice).

Chiar dacă Legea-cadru prevede expres (în art. 23 alin. (2)) formele de răspundere juridică de care sunt pasibile toate persoanele cu *funcție de demnitate publică*, totuși considerăm că în

cazul *aleșilor poporului* lucrurile un pic sunt diferite, deoarece în acest caz trebuie de ținut cont de prevederile legilor speciale, care reglementează distinct statutul juridic al acestora.

Din analiza legilor speciale, care reglementează distinct statutul juridic al șefului de stat, al deputaților, al primarilor și consilierilor locali/raional, putem deduce următoarele concluzii importante legate de răspunderea acestora.

Șeful statului

- Șeful statului se bucură de o incompatibilitate absolută, fiind interzisă la nivel constituțional, cumularea calității de Președinte al Republicii Moldova cu exercitarea oricărei alte funcții retribuite.

- Șeful statului se bucură de o imunitate absolută pentru voturile și opiniile exprimate în exercitarea mandatului.

- Șeful statului este pasibil de răspundere penală, constituțională (conform Constituției RM și legii penale), civilă (conform Constituției RM și legii civile) și contravențională (conform Codului contravențional al RM).

- Șeful statului răspunde penal și contravențional la fel ca și ceilalți *aleși ai poporului*, întrucât aceste forme de răspundere sunt aplicabile tuturor persoanelor cu funcție de demnitate publică.

- Șeful statului răspunde civil, în temeiul Constituției RM și a legii civile, în calitatea sa de autoritate publică, doar pentru prejudiciile cauzate prin acte administrative individuale (repararea prejudiciilor cauzate prin acte normative fiind exclusă de legea civilă).

- În ceea ce privește *răspunderea disciplinară*, Șeful statului nu poate fi subiect al acestei forme de răspundere juridică, întrucât legislația în vigoare nu prevede nici care ar fi abaterile disciplinare pe care ar putea să le admită acest subiect de drept și nici care ar fi autoritatea competentă pentru aplicarea formei date de răspundere.

- Șeful statului este pasibil de răspundere constituțională în cazurile în care comite fapte grave prin care încalcă prevederile Constituției. Plecând de la faptul că temeiul demiterii servește un delict constituțional, iar drept instanțe competente de aplicarea răspunderii intervine Parlamentul, Curtea Constituțională și poporul, susținem întru totul natura constituțională a răspunderii ce survine și se aplică în asemenea cazuri, chiar dacă legiuitorul nu consacră expres o astfel de formă de răspundere, iar procedura concretă de demitere nu este reglementată concret la nivel de lege [10, p. 74-75].

Deputații

- Deputații ca *aleși ai poporului*, sunt pasibili atât de răspundere personală, cât și colectivă (fiind vorba în acest sens de răspunderea Parlamentului).

- Deputații sunt pasibili de următoarele forme de răspundere juridică personală: *penală* (pentru toate infracțiunile enunțate mai sus), *contravențională* (pentru contravențiile enunțate mai sus), *disciplinară* (pentru abaterile disciplinare prevăzute de Regulamentul Parlamentului) și *constituțională* (pentru încălcarea regimului incompatibilităților); deputații nu pot fi trași la răspundere civilă (personală) întrucât priviți individual ei nu reprezintă autorități publice, această calitate o au doar cu toții împreună – Parlamentul fiind o autoritate publică colegială.

- Deputații, la fel ca și șeful statului, se bucură de imunitate funcțională (nu răspund pentru opiniile exprimate în exercitarea mandatului) și de inviolabilitate (o procedură distinctă de atragere la răspundere penală și contravențională).

- Răspunderea colectivă a deputaților poate interveni doar în cazul în care Parlamentul adoptă legi neconstituționale (fiind sancționat prin declararea neconstituționalității acestora) sau sunt întrunite temeiurile constituționale pentru dizolvarea acestuia.

- Răspunderea colectivă civilă a deputaților nu este posibilă în cazurile în care prin actele normative adoptate au cauzat prejudicii destinatarilor acestora; în schimb răspunderea civilă colectivă este posibilă pentru prejudiciile cauzate prin acte administrative individuale.

Aleșii locali

- *Primarii* sunt pasibili de următoarele forme de răspundere juridică: penală (pentru infracțiunile enunțate), contravențională (pentru contravențiile enunțate) și civilă (ca autoritate publică). Primarii, la fel ca și șeful statului, nu pot fi trași la *răspundere disciplinară* (din aceleași considerente).

- *Primarii* sunt pasibili de răspundere constituțională pe temeiurile prevăzute de lege pentru încetarea mandatului înainte de termen și pentru pierderea încrederii colectivității locale, caz în care aceasta are dreptul prin intermediul referendumului local să-i revoce.

- *Consilierii locali/raionali* sunt pasibili de răspundere personală și colectivă, la fel ca și deputații.

- Spre deosebire de deputați, *consilierii locali/raionali* nu răspund disciplinar, întrucât legislația în vigoare nu prevede o astfel de formă de răspundere și nici abaterile disciplinare pentru care ar putea fi aplicată.

- La fel ca și deputații, *consilierii locali/raionali* sunt pasibili de răspundere penală (pentru infracțiunile enunțate), contravențională (pentru contravențiile enunțate) și constituțională (în cazul întrunirii temeiurilor de încetare a mandatului înainte de termen sau de ridicare a acestuia); aceștia nu pot fi trași la răspundere civilă, întrucât doar priviți colectiv (ca consiliu local/raional) reprezintă o autoritate publică.

- Ca autoritate publică colectivă, *consiliul local/raional* este pasibil de răspundere constituțională, fiind posibilă dizolvarea acestuia pe temeiurile prevăzute de lege.

- *Primarul și consiliul local/raional* sunt pasibili de răspundere administrativă pentru activitate administrativă ilegală, sancțiunea aplicabilă fiind anularea actelor administrative ilegale, obligarea la emiterea de acte administrative sau la acțiuni de realizare sau tolerare de către instanța de contencios administrativ (în temeiul legislației administrative).

Concluzii

În încheiere, cu titlu de recomandare, considerăm că pentru definitivarea *teoriei răspunderii aleșilor poporului* este absolut necesară o analiză mai detaliată a cadrului normativ citat pentru a elucida pe lângă elementele comune prin care se aseamănă răspunderea *aleșilor poporului* și deosebirile în materie, calitatea și eficiența legislației din domeniu.

Referințe bibliografice

1. *Codul electoral al Republicii Moldova* nr. 1381-XIII din 21.11.1997. Republicat în: Monitorul Oficial nr. 451-463 din 29-12-2017.

2. DONOS, V. *Răspunderea demnitarilor aleși potrivit legii-cadru în materie*. În: Justiția – pilon fundamental al edificării statului de drept, conferință științifică cu participare internațională din 19 octombrie 2022, Universitatea de Stat „Alec Russo” din Bălți. Bălți: S.n., 2023, pp. 290-298.

3. DONOS, V. *Reflecții asupra statutului juridic al aleșilor poporului*. În: *Legea și viața*, 2019, nr. 12, p. 34-48.

4. DONOS, V., COSTACHI, Gh. *Aleșii poporu-*

lui în sistemul funcționarilor publici ai statului. În: *Legea și viața*, 2018, nr. 11, p. 4-8.

5. DONOS, V. *Aleșii poporului – categorie distinctă de funcționari publici*. În: *Statul, securitatea și drepturile omului în era digitală*, materiale ale conferinței științifice internaționale din 8-9 decembrie 2022, Universitatea de Stat din Moldova. Chișinău: CEP USM, 2023, p. 123-132.

6. DONOS, V., COSTACHI, Gh. *Responsabilitatea puterii publice în statul de drept*. În: *Scientific-Collection «InterConf»*, (67): with the Proceedings of the 4th International Scientific and Practical Conference «Theory and Practice of Science: Key Aspects» (July 19-20, 2021). Rome, Italy: Dana, 2021, p. 221-235.

7. DONOS, V., COSTACHI, Gh. *Statutul juridic al aleșilor locali: aspecte problematice*. În: *Scientific Collection «InterConf»*, (74): with the Proceedings of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Recent Scientific Investigation» (September 16-18, 2021). Oslo, Norway: Dagensnæringslivforlag, 2021, p. 198-204.

8. *Legea cu privire la funcția publică și statutul funcționarului public* nr. 158 din 04.07.2008. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 230-232 din 23.12.2008 (actualizată – 26.07.2018).

9. *Legea cu privire la statutul persoanelor cu funcții de demnitate publică* nr. 199 din 16.07.2010. În: Monitorul Oficial nr. 194-196 din 05.10.2010 (modificată prin *Legea* nr. 257 din 16.12.20, MO353-357/22.12.20).

10. TATARU, Gh. *Demiterea – o măsură veritabilă de răspundere constituțională a șefului de stat*. În: *Supremația dreptului*, 2017, nr. 2, p. 68-76.

11. DONOS, V. *Răspunderea ca element al statutului juridic al aleșilor poporului (reglementări normative)*. În: *Jurnalul juridic național: teorie și practică*, 2020, nr. 4(44), p. 33-41.